

VÌ SAO MÀ NGƯỜI ĐỜI PHẢI CẦN CÓ THƯỜNG THỨC ?

Thường thức là gì ? tức là những điều thông thường, ai ai cũng có thể biết, mà cũng cần phải biết. Đối với thế giới, có thường thức trong thế giới, đối với quốc gia và dân tộc, có thường thức trong quốc gia, dân tộc, cho đến một đoàn thể, một nghề nghiệp, về phần cá nhân, cũng cần có những điều thường thức cần yếu đó cả. Đã gọi là thường thức, tức không phải là tài cao học rộng, việc là công to, như những việc đại thánh đại hiền, cũng cần nhà chuyên môn kia, mà chỉ là công việc tầm thường, những người trung nhân ai cũng làm được. Những việc phi thường vượt ra ngoài vòng thường thức, thì những bậc xuất chúng mới làm được, mà những bậc người ấy, trăm ngàn người mới có một, nên không buộc những hạng thông thường làm theo như thế; song muốn làm được những bậc phi thường đó, cũng phải trải qua con đường thường thức mà sau mới tiến lên. Còn nói về lối phổ thông, không có thường thức, thì ở trong một nước không thành ra người có tư cách quốc dân, mà nói về cá nhân, cũng chưa thành một người vậy.

Thường thức cần yếu như thế, song có một điều mà chúng ta cần phải suy xét : Lấy cái gì làm phân lượng cùng giới hạn mà định rằng người đời phải biết ngần ấy tức là thường thức ? Câu hỏi ấy đưa cho những nhà học vấn lịch duyệt đến đâu, cũng không lập ra qui trình, đặt ra luật pháp mà hạn định cho phân minh được. Vì như nói trái đất xoay, dùng điện truyền tin tức v.v. ở đời xưa thì đưa cho hiền triết cũng không tin, mà người phát minh cái thuyết đó, tức là bậc đại học vấn, mà ngày nay đã thành ra thường thức. Lại như nói dân quyền, nói việc nhân dân tham dự chánh trị, cùng những nghị hội hiến pháp v.v. ở các nước văn minh, dân đã trẻ con cũng đã thường nghe, cho là điều thường thức, mà ở nước ta thì nhiều người lão nhọ cựu quan, cho là việc lạ. Không những thế mà thôi, những điều thường thức của nhà nông (tăng mục súc, thì người thường mãi xem như không quen, những điều thường thức ở nhà công nông (thường thức thì nhà quê ít mấy người biết. Thường thức thật là đơn giản mà ở

trong tầm đều phức tạp như thế, vậy thì làm người mà muốn có thường thức, không phải mệnh mông mà không biết dựa vào đâu hay sao ? Cái đời là cuộc tiến hóa mà việc người vẫn thay đổi luôn, đời giới hơn thường thức, thì không thể ngăn bờ cấm mực mà rạch đường cho có như định được; song theo hoàn cảnh xã hội của mình, tại nghe mắt thấy, trước truyền sau nói, hoặc là đến sẵn có của ông cha mình, hoặc là những điều tư ngoài mà truyền bá sang; dần cho phiên phức thế nào, hễ đã tiếp xúc đến nào mình thì tự nhiên sẽ xem như thường thức. Đã có điều thường thức thông hành trong xã hội thì những điều cần yếu tự nhiên buộc mình phải biết. Giả như cách gọi thư, cách gọi mandat, cách đầu phiếu bảo cử, cùng những lối đọc báo, rao hàng, ngày nay xử ta ngày nay mà không biết những điều trên, thì tức là không có thường thức. Suy ra về sinh trưởng học, kinh tế, kiến trúc, cho đến những việc chánh trị, cũng đều có sự cần như thế. Nói tóm thì đối với thế giới, có cái thường thức công cộng trong thế giới, ở trong một nước, có thường thức công cộng trong một nước, mà riêng ra từng nghề nghiệp, từng chức vụ, lại có thường thức đặc biệt trong chức vụ, cũng nghề nghiệp ấy. Lấy những điều thường thức đặc biệt của mỗi người mà dung hòa với thường thức công cộng trong một nước, trong thế giới, đó chính là cái phiếu chuẩn trình hạn về một thường thức của một người dân ngày nay vậy.

Bởi vậy cho nên người mà không có thường thức thì không thể lập được; nhóm bao nhiêu những người không đủ thường thức mà làm ra một cái đoàn thể gì thì cái đoàn thể đó sẽ ra thế nào, không nói cũng biết; chưa nói gì đến việc nước là việc to lớn kia.

Thường thức ! thường thức ! Xin đồng-bào ta đứng cho là việc thường mà không lưu tâm đến.

H. H. Nh.

VĂN-VĂN

Biết người (Lấy hai chữ đầu làm đề)

1. - Biết người là việc dễ hay khó ?
Xem trước đó sau phải kỹ càng.
Nước rui rợ như thiên thần đã lộ;
Hàng bay càng thấy mặt trăng trong.
Vàng cao lửa lại nung thêm tuổi;
Sen sạch bùn dẫu nhuộm được lòng.
Ngắm cái phồn người kia những kẻ;
Hỏi rằng là tội kẻ khoe công.

2. - Công kia người đã biết chớ
Ngoại có bình vang gầm cũng thề.
Một năm cũng chung cơn đất mực;
Ngân thu cho báo trời trời sira.
Khi may chưa đến bờ khi rui;
Kể ghê thời danh có kẻ ưa.
Mấy nổi bất bình trong cũng ngàn l
Cả kia phôi nung qua an đưa (1).

3. - Lòng cực vì an trái khổ-qua.
Nước vô thì dâng nhà không ra.
Cây đa có lúc cho thân cây;
Chưa vắng nào ai cũng phát nhà.
Rủ thốt thợ may ăn bột giẻ.
Mấy khi phủ thụy lại thường ga.
Cho hay bác trảng đen lông thỏ;
Người thung nào ai có sợ ma. (2)

Hà hủ Nhân

(1) Tục ngữ là : Qua an đưa bắt có phôi nung (2) Bài thơ toàn dùng chữ tục ngữ

THƯỜNG THỨC

THÈ-LỆ LẬP CÔNG-TY

THƯƠNG-MẠI

Vô hạn công ty và lương hiệp công ty
Trong điểm danh. - Trong điểm danh phải có tên tất cả mấy người trong công ty, hay là tên một người và thêm chữ công ty theo sau. Ví dụ : Nguyễn Văn Hết, Trần Hữu Mác, Phan Văn Chỉ, hay là Nguyễn Văn Hết công ty. Không được phép để tên mấy người ngoài hội.

Điểm danh của lương hiệp công ty phải lấy tên, một hay hai người commanditaires rồi cũng thêm chữ công ty theo sau. Mấy người commanditaires không được có tên trong Điểm-danh.

Chiếu bài là một hiệu thường, lấy để sau điểm danh. Chiếu bài muốn đặt gì cũng được, lấy theo công việc buôn bán của công ty mà đặt. Ví dụ : Hội buôn bán hóa ở Trưng ký, hội xuất cảng nhập cảng ở Đông dương v.v. ...

Khi hội giải tán, bất kỳ vì cơ gì, thì điểm danh mới, chứ chiếu bài vẫn còn, mà có thể bán lại cho người khác hay cho công ty khác.

Từ bản của công ty. Những người sáng lập công ty phải định tư bản sao cho đủ làm những công việc điều lệ đã định. Nếu vốn ít quá, thì công việc sẽ bị bỏ hoặc; nếu công ty phải đi vay mà làm việc, thì bị lợi nhiều ở các chủ cho vay ngày sau. Nếu vốn nhiều quá, thì thừa đó vô ích; nếu thừa không dùng đến thì ngày sau công ty có lợi, người góp nhiều ăn hết, còn những người góp ít lại bị thiệt.

Chung vốn. - Mỗi người muốn vào hội phải góp một phần, ít nhiều tùy sức mình, không cần phải góp đồng nhau, hoặc góp một số tiền, hoặc một số nhà, hoặc các máy mà công ty có thể dùng được, hoặc một biện pháp.

Đặt người Quản lý và hạn chức vụ người Quản lý. - Thường thường trong vô hạn công

ty, nếu điều lệ không dự định trước, thì tất cả các người trong hội làm Quản lý. Song những người ấy có quyền chọn một người ra thay một làm quản lý nhưng phải trong nom những việc của mấy người ấy làm. Trong lương hiệp công ty, thì mấy người commanditaires quản lý việc công ty. Nếu số commanditaires đông quá, thì lựa một hai người lên làm quản lý, còn mấy người commanditaires kia và mấy người commanditaires phải ở ngoài xem xét việc làm của mấy người đó. Những người commanditaires không có quyền dự vào việc quản lý công ty, chỉ ở ngoài giám sát việc làm của mấy người Quản lý thôi. Các người trong công ty cũng có quyền chọn một người ngoài vào làm quản lý, song không được phép để tên người ấy trong điểm danh của công ty.

Những viên quản lý cử lên, trong khi hội vừa thành lập thì có tên trong điều lệ và phải tất cả các hội viên ưng thuận cử mới được; còn những quản lý cử lên sau khi hội thành lập, thì không có tên trong điều lệ, và chỉ một số nhiều hội viên cử lên là được.

Quản lý có quyền làm những việc thuộc về mục đích của công ty. Nhưng điều lệ có thể hạn chế chức vụ của các quản lý về những việc to tát, quan hệ như là bán cầm nhà đất của công ty, vay những món tiền quá quá từ ngân quỹ của hội v.v. ... quyết định những điều ấy thì tất cả hội viên đồng tình cho phép mới được.

Nếu người quản lý là một người hội viên và có tên trong điều lệ, thì chỉ tòa án thương mại có quyền bãi chức thôi; muốn bãi chức phải có chứng cứ đích xác mới được. Nếu người quản lý tuy có tên trong điều lệ mà không phải là một hội viên, thì tất cả các hội viên có quyền bãi chức. Còn người quản lý không đứng tên trong điều lệ, đầu là một hội viên hay là một người ngoài, một phần đông hội viên có thể bãi chức được.

P. T.

(Còn nữa)

NHÂN-DAM

CAU CHUYỆN CẬU GẠT

Ở làng Du - đáng, gần xóm Đờ-bác, có một cậu Công-tử con nhà gia thế, song vì chơi bời đàng-tàng, sống trong nghề cơ bạc, thường thường dăm nào, song nào cũng có cậu. Nói đến ngọn gặt gặt thì ai cũng nghe tiếng cậu nên người ta gọi là cậu Gặt. Cậu ở làng đó đến ghê ghê, mà cậu lại có tiền trở lại rú ren, vì thế mà cậu thỉnh thoảng có bữa cũng phong lưu. Một ngày nọ cậu đi trên xe lửa, thấy cậu ta đi trên hàng ba, vừa gặp một bác tân-nhân-vật ngồi nói chuyện, kéo ngay sự đánh bạc gặt lương đề dăm nhót cáo. Cậu biết ý hỏi bác kia rằng : Ngai nói đánh bạc gặt gặt là xấu hay sao ?

— Phải, chứ lỗi gì ? Người đời đã mang một cái hay biếu - gặt - thì còn gì trị gì nữa mà lỗi !

— Ngai không nghĩ đó; có gian bác lán, người đã vào trong làng đánh bạc tức là bọn vô lại vô nghiệp, không gặt nó thì gặt ai ? Tôi thấy trong đời, biết bao nhiêu sự gặt bất nhân vô số kia, sao ngai không trách mà ngai lại dăm khinh kẻ gặt cơ bạc ?

— Anh nói cái gì ? Đẽ là người danh giá, ai lại đi gặt gặt ruộng lấy tiếng gặt đó ?

— Thế ra, ngai không cái tên gặt mà không xét đến cái thiệt hại. Tôi xin kể qua cho ngai nghe :

Xử một vụ kiện, hoặc lo một việc gì cho ai, lấy tiền trước mà làm không xong việc, cũng không trả tiền lại, không phải là gặt-sao ? Mua hàng hóa, hoặc mua vật này vật khác của người ta, dẫu tiền trả tiền, lần lần rồi trả lý mà không trả, không phải gặt-sao ? Đẽ nhà ta in đồ này đồ kia hoặc đăng Quảng cáo v.v. ... trả được một ít, còn thì dẽ lời thôi mãi, đôi hoài mà không thấy trả, không phải là gặt-sao ?

— Không, đó là người ta lừa dối chứ phải gặt đâu ? (mấy câu ấy chiểu nhăm vớt bác tân nhân vật kia nên bác cãi).

— Cũng có người không trả mà không lừa dối nữa thì gọi thế nào ?

— Đó là chưa trả và không chịu trả, chưa phải là gặt.

— Vậy thời đợi lúc nào ? Và không chịu trả với gặt, có khác gì không ?

— Đợi lúc nào tiền xài có thừa nhiều sẽ trả hoặc họ đòi rết, hoặc Tòa án (huissier) đòi, thì người ta trả, chờ sao lại gọi là gặt ?

— Vâng, vậy thì cái tâm lý của người có nợ mà không muốn trả, sao với tâm lý anh gặt gặt cơ bạc trên có lấy gì làm phân biệt đâu. Theo như ý tôi thì anh gặt gặt cơ bạc kia tội còn nhẹ hơn, vì đồng bạc trong dăm, đó dẽ là của dẽ đáng, không mất công này thì mất công khác; còn đồng bạc của nhà dinh nghiệp, mất đi một đồng hoặc trẻ đi một ngày, tệt hại cho đường kinh tế chung, không phải là ít. Cái tội người có nợ mà không chịu trả kia lại càng to hơn.

Bác kia không trả lời. Xe lửa đến ga.

Ký giả nghe hai người nói chuyện như thế, trong ý cho cậu Gặt nói có lý. Không nên nề người mà bỏ lời nói (không ai bắt gặt gặt gặt gặt) nên thuật lại cho bà con nghe.

Hay chuyện

CÙNG BẠN GÒI BÀI

Từ lúc bản báo ra đời đến nay, những bài lại cáo mà có quan hệ đến lợi hại chung, thì bản báo rất hoan nghinh và sẵn lòng đăng, song cũng phải lựa chọn, so sánh. Những bài không đăng được thì cũng thường phổ bày cho anh em rõ vì lẽ gì. Gần đây bản báo có tiếp được nhiều thư hỏi những bài lại cáo không đăng mà không gởi cáo theo, chỉ nói đầu dẽ bài trước. Như thế, thật là bất tiện, vì những bài lại cáo không đăng đó, hoặc đã lâu ngày quá không nhớ được, hoặc không nhận được. Vậy ngai nào có hỏi về việc ấy thì xin chịu phiền gởi luôn cái cáo theo. Như vậy bản báo mới có thể trả lời minh bạch.

B. B.

MANDATS CỦA AI??

Bản báo có tiếp được 4 cái mandat số 288801 ở Vinh ngày 18-9-29, số 089776 ở Bồng, song ngày 7-5-29, số 100861 ở Tam-kỳ ngày 19-6-29, và số 281757 ở Quảng. Ngai ngày 9-10-29 mà không có tên người gởi, vậy ngai nào có mandat ấy xin trả lời cho biết, cảm ơn.

TIẾNG-DÂN

THẾ GIỚI THỜI ĐAM

CUỘC VẬN-ĐỘNG

THẢO TƯỜNG

Năm năm gần đây, chính-phủ Nam-kinh ra một phần động; bao nhiêu quyền binh đều vào tay Tướng giới-Thạch thảo túng. Trên danh nghĩa thì xưng hô là thực hành thời kỳ huấn chỉnh, mà kỳ thực Tướng dùng chính-sách chuyên chế mà mưu lợi ích cho một số ít người. Vì vậy, ít mợ kích cái biến tượng rất buồn cười; đáng Quốc dân mà lại bị « quốc dân » thỏa mợ, phần đối lập bất luận là người trong nước hay là Hoa-khưu ở ngoại quốc, không ai còn chú tâm nhiệm gì cả.

Hồi trước, phái Việt Quê có Lý-lôn-Nhân, Bạch-sông-Hy, Tư-cánh-Dương, Hoàng - (thiệu - Hùng) tuyên bố thảo Tướng; sau bị bọn « đảo qua » (trở giáo, nghĩa là phản bạn) lừa dối mà phải đại bại. Phái Việt Quê, nếu chiến thắng mà lên chấp chính thì vị thế dĩ « bại dân » ít hơn phái Tướng, song bấy giờ dư luận phổ thông cũng ủng hộ cho Việt Quê; dẽ kỳ không có gì lạ, chẳng qua vì cái lòng công - phần đối với Tướng băng bột quá chừng mà ra đó thôi.

Phái Việt Quê bị dẽ - chiến, thế Tướng mạnh thêm; nhưng Tướng dẽ là kẻ quốc thù, ngồi trên « ngai vàng mới mới », thế giọng « Trăm từ quốc gia » mà miệt thị nhân dân làm than khổ khổ, thì quyết rằng địa vị ấy không thể an nhiên mà hưởng - thụ được. Cuộc đảo Tướng Việt Quê thất bại, Tướng rung gỏi mừng thầm; biết đâu không khi phần Tướng ngày càng bành trướng và p - m - vì phần Tướng ngày càng khảng đại.

Ngay sau khi Lý, Bạch, Hoàng hạ dẽ, ở Tây bắc phát sinh Phóng Diêm liên hiệp, mục đích là đối phó cùng Tướng. Cái chỉ hống dẽ của Tướng rất tham bạc, Tướng vẫn ôm cái hy-vọng lợi dụng Diêm để đánh Phóng; Phóng dẽ từ sẽ trở lại bức Diêm p - m - nhượng - bộ. Chính vì vậy mà Phóng công Diêm mới kết hợp công thủ đồng-minh để mưu kế tự tồn. Tháng trước, báo giới đăng tin rằng Phóng Diêm đã chức hội nghị phân lương ở Thái-Nguyên, có đại biểu Chu - bô-Đức, Trương-phát-Khuê, Dương sinh-Trí v.v. ... đến tham dự, bàn về cách phục chế họ Tướng. Hội-nghị định rằng trong cuộc thảo Tướng lấy P - m - công-tướng Diêm lách Sơn và Tây bắc quân làm chủ thể, và nghị định động binh theo sáu đường; đường thứ nhất ở Phóng, thứ nhì Diêm, thứ ba Trương, thứ tư Chu, thứ năm Dương, thứ sáu quân Quảng-tây. Đến thời gian nhất định, sáu mặt động viên, quân Ngạc tây theo Trường giang kéo xuống, có Chu-bô-Đức ở thượng đầu Kim-lăng trợ lực, như vậy chiếm lấy thì dẽ thật không khó hơn trở bàn tay.

Tướng-giới-Thạch biết được, hết sức dùng phương kế mà đã phá kế hoặc sa-sơ đường v. ... Bất dẽ diêu di Chu về Kinh; kế đó phái Lỗ-địch-Binh lên Giang-tây, tướng-dinh-Vân, Châu-thiệu-Lương, Lưu-Kỳ là những tướng tâm phúc của Tướng lên đóng quân ở miền lân cận Ngạc tây để bao vây Trương. (Xem tiếp qua trang nhì cột sau)

ANNAM LỊCH SỬ

HÃY NÊN

HÚT THUỐC LÁ JOB

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ HUẾ

Sách cấm
Nghị định tòa Khâm ngày 11 octobre cấm lưu hành và tàng trữ trong địa hạt Trung kỳ quyền HỒN TỬ LẬP (thứ hai) Nô lưu thơ quán Gô-công xuất bản.

Tội nghiệp nhĩ!
Hôm chủ nhật 13 Octobre này, lúc 7 giờ rưỡi, trong thành, gần cửa Thượng - từ có xảy ra một tấn kịch như sau đây:

Một cái xe tay của một ông quan Annam người già - nghe đầu là ông Phó-ngũ-y - ở ngoài phố đi vào, đi bên tay phải, không có đèn xe song có đèn bóng cầm tay. Xe này vào vừa qua cửa Thượng-từ thì cùng đầu với một cái xe máy của một người Tây lình. Xe tay rơi mất buồng bánh xe máy bị trảng. Người Tây đó dõng đem ông quan kia qua hỏi có:

mất lại, đã đem lời thỉnh nguyện (thảo công Đường-Đu, khai khoai lòngsống Chiêu-bạch, bày tỏ lên báo chương (T. D. số 216) và có đơn kêu quan trên. Nhờ ơn quan Công-Sứ đã cử một người đi thăm (thôn thảo công Đường-Đu, dân rất lấy làm vui lòng. Thế mà không biết vì sao nay lại lập nguyên như cũ, lại thấy quan Lục-lô về ngắm khai một cái cổng mới ở địa phận Yên-phủ và Na thôn để tiết thủy ra sông Lớn. Cường lời thiết nghĩ chỗ ấy nếu đào thì đường nước chảy ngang cũng chậm và mùa mưa thì nước sông Lớn thường to hơn nước đồng, có cổng cũng đến phải đóng như cống Phủ (ngăn nước sông Lớn tràn vào cống Trần-thôn) đầy thôi. Hướng chỉ chỗ ấy lại là nơi xung yếu lắm, e có đến nguy hiểm cho dân cư về sau. Nên cho dân đồng thảo công Đường-Đu chày thẳng ra sông Chiêu-bạch, thông vào sông Hoai-giang cho mau đường tiết thủy để kịp thời gieo giống làm vụ chiêm thì tiện hơn. Không thể thì nước đồng còn to lắm, mùa này lúa trót mất rồi mà vụ chiêm sang năm cũng khó có phần hi vọng.

Mấy lời thiết thực, xin lượng trên soi xét mà thực hành cho, để dân đồng được nhờ.

QUẢNG-BÌNH

Bờ chính

Số báo 223 ra ngày 16 Octobre tương 2 cột thứ 4, về chuyện chữa bệnh chôn sống dưới cát: e cũng liệt bỏ người lại, rồi đào huyết bỏ xuống chôn e có sót câu: làm đã như vậy, cho con tình kia tưởng người ấy chết rồi mà không theo bất nữa v. v. -

Nay bờ chính.

QUẢNG-NAM

Hư hại vì lụt báo

Hôm 9-10 Octobre ở tỉnh Quảng nam có trận lụt to. Nước tràn lên đường làm cho đường nhiều ruộng dìm, xe có đi không được. Cầu Chơ cũ sụt lún hai vẩy nghe đầu nay đã chữa bằng ván, xe đi tạm cũng đã được. Mùa màng hư hỏng nhiều lắm, chất không khỏi rải nạn đói kém nữa.

Trong năm nay hơi nắng hạn lại đến mưa lụt, khắp cả trong nước không nơi nào tránh khỏi. Tại trời nạn người dấn dấp như thế, không biết dân ta làm sao mà sống nổi? Đã khổ mà lại khổ thêm như thế, nghĩ có nguy không?

(THĂNG-LINH)

Một vụ kiện có thú

Mới rồi kỳ giả đi ngang làng Phước-Am, tỉnh An-Tuynh, thấy người ta xô xáo, kẻ đứng người ngồi, cười nói với nhau: trông vào một cái nhà bên cạnh đình, thì thấy một chàng thiếu niên và một người đàn bà xiết má với nhau, lại có một người ngồi im mà nghe. Hỏi ra mới biết là một vụ kiện, người thiếu niên kia là thầy giáo Đ., chỉ đàn bà họ là cô cử Đ., người ngồi đó là ông xã Thủ-Đầu đuổi câu chuyện như vậy:

Ngày 26 tháng trước, thầy giáo Hải ngồi đánh kiệu, khi đó lại có ông thân thầy giáo Đ., người xem. Nhân nói chuyện đến mấy người có con mà đặt tên kêu là Thông là Giáo (trong x) mấy thầy muốn choan riêng cái tên ấy, không cho ai gọi đến mà tên giả mình). Thỉnh lình có cô cử Đ. ở ngoài vừa bước vào, nghe mấy ông đương nói chuyện, vui miệng nói rằng: e Giao và Thông ngày nay, thấy trên họ, hơi dấn dấp kiếng e. Khi đó không ai nói gì. Đến tối bữa ấy, ông thân thầy giáo Đ. (ông này có con làm giáo sư và rồi làm thống ngôn) ở trong rừng, rồi say, thẳng xuống nhà cô cử Đ. trợn trạo hành hung mà bắt rắng: e Sao mày dám nói: Thông Giáo là đồ...? Lúc ấy thầy Đ. cũng mừng có kiến, có kiến cũng mừng lại không nhụt. Thấy Đ. ta mới cầu ân với cô, nhờ có người làng giỡn can ra, không thì thành dấn dấp đi to. Thầy ta lập tức đi kiện với ông lý, ông lý không biết xử thế nào, nên ngồi mà cười ngấm.

Không rõ thầy giáo này kiện sơn có kiến mà được cái danh giá gì? Người ta có gả từ cũng không là từ từ của của mình, còn Giáo và Thông cũng chỉ chi đi nữa, cũng cái vô lễ ngoài mà thôi. Nếu mình không giữ nhân cách của

minh cho đáng đẳng thì có mang cái vô ngoài lồn lại thế nào cũng không làm cho mình qui trọng lên được. Một nhà mô phạm lại không nghe: cái e ngoài ngàn lý thiết e... 萬萬, ngoài bạc trong chày hay sao? Lại cáo

LỜI CÁO PHỐ

Chứng tại rất lấy làm đau xót, có lời cáo công bà con anh em các ngài ha-rằng ông thân tới NGUYỄN-HỮU-ĐẮC từ trần tại nhà ở làng Đông-phước, (Phủ-bông, Điện-bàn) 2 giờ chiều ngày 11 Octobre nay, hưởng thọ 72 tuổi.

NGUYỄN-XUÔNG-THÁI

BẮC-KY BẮC-ANG

Thuộc súng nổ

Hồi 1 giờ chiều hôm 30 Septem-bre vừa rồi, ở làng Mỹ-diễn, huyện Việt-yên (Bắc-giang) cách Phủ Lạng Thương, chừng 10 cây số có xảy ra một cái nạn thuốc súng nổ:

Ở một cái nhà là kia có một lểng nổ long trời lở đất, làm cho mái nhà và tường đất bị văng ra đến 10 thước lạy. Trong nhà có ba người đàn ông ở, hai người đã chết ngay còn một người nữa thì còn ngất ngỏi rồi nằm phất sau cổng tắt hơi. Hào lý trong làng thấy thế bèn đi báo quan. Ngay sáng hôm sau 1er Octobre thì Quan Chánh Công-sứ, quan Phó Công-sứ, quan Tuần, quan An, quan Huyện sở tại, một viên Thanh tra mật thám ở Hanoi là ông Riber và viên Chánh sở Cảnh-cước đều tụ tập tại nhà đã xảy ra nạn nổ để làm hiện bản.

Ba người bị thiệt mạng thì chỉ một người có thể thuật thân đề tên là Phạm-công-Tạo, 23 tuổi, người huyện Gia-binh (Bắc-ninh); còn hai người kia thì đến nay vẫn chưa rõ căn cước thế nào. Một người trong ba người thì lay bị mất hẳn, còn một mình mình mày tại đều chạy xam đen như than và bị rách ra từng vẩy như người lấy dao băm vằm ra vậy. Ba người bị thiệt mạng đã cho mang cả về nhà thương Phủ Lạng Thương để chụp hình và lấy dấu in tại Khâm trong cái nhà là bị nổ ấy thì thấy ở đất có đến hơn 10 cái lỗ to bằng cái bát cả rải rác nhiều mảnh gang mảnh sắt vụn, mảnh gương, mảnh chai nhỏ và một ít thuốc súng đã cháy rồi. Xét kỹ ra nữa thì ở góc tường còn có mấy hộp thuốc súng và những đồ đạc để làm một thứ máy móc gì, một số tiền và nhiều giấy tờ khác. Hiện đã thu tất cả các tang vật đem về Hanoi để khám xét.

Người chủ có cái nhà là lý tên là Lương văn Trâm là người ở làng Mỹ-diễn làm nghề bán bán da, và vợ con hiện đã bị bắt để tra xét.

Lương văn Trâm lại có hai người em. Hai người này, sau khi thuốc súng nổ, thì đi dấn không rõ, nếu

cáo quan bất lý tưởng phải đi tìm nã.

Hiện số Mật thám đương cho tra xét.

(Theo T. N. 10 Octobre)

NAM-KY XUÂN-LỘC

Chủ sở cao-su bị bán

Nguyễn ông Girard, chủ hàng Suzannat mới thuê một người làm công trong số tên là ông Paul Marcel.

Khi ông Paul Marcel thuê làm, thì có nài xin ông Girard một tập giấy chứng đại biệt nói rằng ông ta làm việc siêng năng v. v. Nhưng ông Girard không chịu cho.

Sáng hôm 1er Octobre ông Paul Marcel trở lại cáo làm việc nài xin gặp ông Girard, ông này không chịu ông Paul Marcel lình đi vô đại, so g lại bị người gác cổng ngăn phải bỏ ra về.

Tuy phải đi ra, nhưng ông Paul Marcel cũng chưa quên lòng, ra đứng ngoài đường Vannier mà chờ giờ sẽ làm việc đóng cửa.

Ông Girard vừa ra, ông Paul Marcel đi xác lại này nỉ xin cho được tập giấy khế, nói rằng vì kiếm được chỗ làm mà họ buộc cho có làm giấy ấy mới cho làm.

Ông Girard không chịu, ông Paul Marcel liền rút súng sau lưng ra bắn ngay vào ngực, trúng ông Girard phía trên trái tim một chút.

Lỗi đó, như tướng ông Paul Marcel, muốn đầu thoát nên xây súng bắn cả bắn hữu vai ba phát, lại trúng nhảm trên cánh tay mắt ông Girard.

Hiện nay thương tích của ông Girard đã có lương-y điều trị song chưa biết nặng nhẹ thế nào.

Còn ông Paul Marcel, thì lình Cảnh-sát tìm nã mỗi đến bữa nay mới bắt được tại làng Phú-mỹ lầy Nhà-bè rồi.

Khi bắt được thì ông Marcel khai cũng sắp đi ra số mật-tam mà thú tội.

(T. C. 2 và 4 Octobre)

TRÀ-VINH

Định công

Ở Trà-vinh những chủ xe đồ và

xe cho mượn đều phản nản về cáo hình-quất phạt xe quá nặng, như là: bỏ nộp thuế trở một tỷ thì phải nộp gấp hai, xe mua ở tỉnh đã nộp thuế rồi, mà đem về Trà-vinh còn bắt nộp một lần nữa, bỏ hồ một tỷ thì phạt, mà mỗi một lần phạt xe thì đã phạt tiền mà còn muốn giam xe lại mấy ngày thì giam, lại bắt phải trả tiền mỗi ngày giam là một đồng bạc v. v.

Vì thế mà ngày 23 septembre vừa rồi, bao nhiêu xe hơi đều rủ nhau đình công; khắp cả châu-thành Travinh lình không ra một cái xe mượn, và nững người có việc muốn đi xa, thật lấy làm bức bối.

Qua ngày 25 thì bao nhiêu xe ngựa cũng đình công.

Các ông chủ xe dõng đơn xin quan chủ-tỉnh sửa đổi các hình-luật hà khắc đó đi, bèn không thì họ xin trả ba-tăng (patente) lại và bán xe mà thôi làm cái nghề cho mượn xe nữa.

(Theo T. C. 5 Octobre)

CƯỚC VẬN-ĐỘNG THẢO TƯỚNG

(Xem tiếp trương nhứt cột sau)

Chẳng dè, một quân đoàn Lưu Kỳ lại bị Trương thu khí giới, Trương bèn hạ lệnh đòi Trương sung Hải-châu để tìm cách mà ngự phòng. Nhân thế Trương tuyên bố độc lập ở Nghi-xương và phát điện văn thảo Tướng.

Ta xem đó có thể đoán định rằng hành động của Trương không phải là có dự bị trước mà thật là việc bất kỳ. Và chẳng, Chu bởi Đức bị triệt, Dương sinh Tri và Phương thảo Vũ bị Trương giữ lại ở Nam kinh. Phương và Diêm thấy vậy nghĩ kế hoạch khó thể thì hành được nên cũng như hời hợt.

Trương phát Khẩu thực lực không sung thiêm, không dám trực công Vũ Han, phải đi ngang Hồ nam, được tướng Quảng tây liên hiệp với phái Tân Quê là Du tác Bạch. Vì phòng Hà kiến chủ tịch Hồ Nam mà đồng tình thảo Tướng hoặc thuận để cho quân Trương quá cảnh thì vận mệnh Trương còn nhiều đường mong mỏi, có lẽ quân nhân các nơi thấy vậy sẽ hưởng

Dầu này là thuốc đi đàng, Phòng khi gió tập mưa chan bắt thời.

MAO HIỂN NỮ HIỆP

(PHÚC-NHỊ-MA-TU TRINH-THAM-ÂN)
Dịch - giả: XA-TUOC-TU
Số 52

CHƯƠNG THỨ MƯỜI
Cách quí quyết của nàng nữ hiệp cho mặt (Tiếp theo)

Bạn ta cười mà nói: Nữ-d hảy gần lòng, chớm chớm là trong bà ngáy nữa, thì sẽ đem cái cổ quan vớ, và không phải phiên đến nữ-d phải chịu nhỡn. Bạn tôi làm nghề lính thám, lầy cơ ứng biến, chỉ nhảm vào nơi trống hỏ mà cũng kích nơi đó; đầu cho các mồi dấn thất bại, chỉ hỏ một ít thì có phương làm được thắng ngay. Tác như sự thất bại hôm nay, trong lúc dấn kế hôm qua tôi cho đó là một đường lối, làm rất mau chóng, chỉ trong trở bán tay thì thấy được kết quả như muốn; thế mà đến khi hòa trung chính tôi đã nghĩ đến nỏ, nỏ vì đại cuộc đã bở

đặt xong, lại có ý khinh dể năng ấy chẳng qua là một người bình thường, kiến ngu ở ngoài, hoặc giả không quen biết gì cho con Nam tuấn, nên thừa dịp làm thế, hỏu may thành việc. Ngờ đâu PHÚC-NHỊ-MA-TU là một người không ai không biết, thì năng vẫn không biết; còn đó mao hai cha con Nam tuấn, lại bị năng nhìn ra; cái sự tình đó, nghe ra vẫn có thú vị; song chính người biết sự, không nên có một chút triền nhấc, và đó cũng là mồi dấn gây bảo cho mình, không dấn lầy làm buồn.

Ta gờ đầu và nói:

Việc đã quyết lết như thế, nay không phải bán, chỉ nên bán gấp cách lần bán thế nào đây? Bạn tôi hỏ: e hiện nay? cái kết quả biện pháp thế nào, vẫn chưa quyết định được; song các cái thì lầy ứng dụng, thế nào, thế nào, thì tôi đã sắp đặt dấn vào đó rồi. HẢI-ĐỨC nữ-d, mình còn đương gữ mà bị một đoàn kình thích như thế, vớ vẩn ra vớ, e có ngại đến lắm lắm; chỉ bằng đợi tôi nói rõ cái lý tưởng tôi đối với cái án nỏ

từng từng từng lập, nghe cho rõ ràng minh bạch, rồi sau sẽ vớ, thì làm từ mới gần lòng, khi ấy ra vớ, mới không có dấn gì ngại.

Nguyên lực tôi mới nói đây, lểu thấy người nữ hiệp đã, nên như thông thả mà qua giữa dấn chờ dấn, biết rằng người ấy trong lòng thư thái, không vì việc ấy mà có chút e dỏ như nhất gì; không phải là một người dấn nào dấn dấn, thì chắc là một người tể lành hung dấn hoành hành đã quen.

Không kiêng nể gì pháp luật. Đầu tiên tôi lay vào việc ấy, cần như là phải dỏ cho ra gốc tích hang ở năng ấy ở đâu, nên tôi mới THANG-ÂN đến mà dỏ xét tung tích xem thế nào. Kĩ đó tôi nghe mấy lời của NGAI TI' phê bình bạn dấn sự trong nhà Bà tước, thì tôi nghĩ cái dỏ quan không cảnh mà bay đó, hoặc giả người thư kỳ rằng người nữ hiệp đó, có quan hệ gì chăng. Sau lại lểu nghe câu chuyện lểu sự cái Sơn động trong vớ nhà ấy lại dấn-hiệp với tư tưởng của tôi. Trong mồi vớ nhà xưa dấn củ, không khỏi có đường nằm dưới đất kín, trong

dầm ấy tôi đi trong phòng, nghe tiếng dưới chân có hơi khác, sau tôi ra ngoài dỏ một hồi, và chính tại nhà dỏ-bỏ, lại thêm hai cái án chứng. Thế là tình hình dưới đất kín, tôi đã nắm chắc được rồi: duy có đường này có căn tiền hơn (tức là việc xảy ra hôm nay) nên tôi làm gặc việc kia lại dỏ dỏ. Tức như bữa nay, tuy là thất bại, song có hai mồi thành công ở trong:

Mồi là AN-CÂN đã dỏ dỏ được tên hỏ và chỗ ở của năng. Hai là năng nữ hiệp đã lầy là quí quí giáo quyết, song năng cũng cái án này có quan hệ dỏ ở trước mặt ta mà lại lểu cũng trong (tức là nỏ mồi AN-CÂN), ngày sau ra giữa quan tòa, không thể chối được. Và lại, trong ý năng nghĩ rằng bạn ta dỏ với cái án này, chỉ tấn hành một đường đó. Nay năng đã dấn được thăng trận rồi, không cần dỏ phòng gì nữa. Còn ta sẽ chăm chú ở lểu nỏ hỏ mà hỏ thủ thì chỉ trong mồi hỏ hỏ trong vớ bả dỏ năng ngay, quyết không dỏ cho lểu lểu nữa. HẢI-ĐỨC nữ-d đã dỏ dỏ thế như vậy, chắc không có gì

là nghĩ ngại nữa, thì vớ sẽ gần lòng. THANG-ÂN cũng AN-CÂN đến nay mà không thấy chất dỏ ở rồi, thôi Hoa sinh cũng lểu cùng đồng xe mà vớ luôn. Khi ấy ba người đều dỏ xe vớ nỏ nhà Bà tước.

CHƯƠNG THỨ MƯỜI MỘT

Cái hỏ bị một phát hiện ra

Ta cũng báo ta và HẢI-ĐỨC nữ-d dỏ dỏ xe cũng vớ nỏ Hành cung La Mã tôi trước đình Bà tước xuống xe cùng vào. Vừa bước vào trong thì thấy Bà tước đang ở ngoài cửa phòng giầy qua lại thông thả, như cách dỏ dỏ hỏ bạn ta. Vừa thấy bạn ta vào thì bước ra trước nỏ; thấy năng HẢI-ĐỨC, có vẻ an nhàn, liền nói:

Hôm nay phiên đến nữ-d, chắc là gặp nhỡn lắm, may nhờ có hai người giúp đỡ, nay đã thành công mà vớ, không rõ nhà nữ hiệp đó nỏ đưa cái cổ quan lểu cách thế nào? Bà tước hỏ đầu đó, dỏ là vớ lểu, mà trong lòng ta có g thẹn thay cho bạn ta, chưa kịp hỏ mồi thì nghe năng HẢI-ĐỨC trả lời mồi cách ứng dụng rằng:

Việc trong đời thường thường có nhỡn sự xảy ra bất kỳ, mà trí nỏ người ta không nghĩ trước được. Nếu như không phải Phúc-Hải-Trinh-Tham lểu-sinh, làm tư chủ dỏ, hỏ phương làm mồi, dỏ có cấp dỏ nỏ nỏ, mồi dỏ thủ dỏ, thì không nhỡn hỏm nay mồi nhỡn không được công gì, mà lểu có nhỡn trước cũng dỏ hỏ hỏ.

Bà tước nghe HẢI-ĐỨC nói thế, cũng vớ kinh hãi, dỏng mình mà hỏ:

Vậy chỗ hỏm nay không được việc gì sao?

Hàn ta nói:

Sau một nước có thì toàn bản dỏ hỏ, câu tu, ngỏ dỏ, tuy là dỏ thường, thì là bao quát dỏ cái sự tình của chúng ta hôm nay; nhưng không can gì, nước có sai đó, vẫn còn có chỗ dỏ cứu được, vì dỏ có một nước có khác dỏ trả lểu hỏm chẻ dỏ dỏ rồi là lểu hỏm gẻn tâm, nỏ trong ba ngày thì tôi dỏ dỏ lểu dỏ dỏ quan vớ nhỡn nhỡn, không phải nhỡn nhỡn.

(Còn nữa)

